

Rozvoj psychických schopností šachisty a možnosti jejich měření.

Seminární práce na školení trenérů III. třídy 2015

Cílem této seminární práce je s využitím překladu práce J.E. Simkina Současný šachový trénink, zpřístupnit všem, kteří se zajímají o trénink šachistů, některé nové metody trénování o kterých se v ČR běžně nemluví.

Chtěl bych zdůraznit zejména následující dvě, při tom upozorňuji, že práce J.E. Simkina má komplexní charakter a je zaměřena na celkově nové chápání tréninku šachu jako sportu a jeho srovnání s ostatními druhy sportu.

**1. Rozvoj psychických funkcí šachisty, které bezprostředně souvisí s požadavky hry.
Jsou zde rozebrány následující psychické funkce:**

- Operativní myšlení
- Operativní paměť
- Hodnotící funkce

**2. Možnosti diagnostiky rozvoje těchto funkcí pomocí standardizovaných a
evaluovaných testů šachisty**

Poznámky k překladu a možnému dalšímu využití práce

Úroveň překladu odpovídá jazykovým možnostem autora práce. Jedná se o zkrácený překlad úvodní části, zaměřený zejména na pasáže, kde se pojednává o výše zmíněných otázkách. Vzhledem k tomu, že se zde objevují nové termíny, jejich překlad je pouze mým návrhem. Práci jsem doplnil o originální části, zejména použitá literatura dává zájemcům možnost se v problematice dále orientovat, tři cvičení s řešením jako ukázkou popisované metody a způsob zkratk pro hodnocení pozic. Do příloh jsem ještě dodal pracovní listy, které jsem použil v tréninku v kroužku.

Jak sám autor uvádí, nové pohledy na trénink šachistů se nebudou setkávat vždy s nadšením. Jsou ale návodem, jak dále o tréninku uvažovat.

Struktura technické přípravy šachisty

Druhy přípravy a trénink šachistů

Šachy postupně získaly obsahové a organizační formy sportu. Jejich současná společenská obliba a prestiž vyžadují, aby příprava šachistů byla stejně jako v jiných sportech prováděna na vědecko-metodické úrovni.

Je při tom pochopitelné, že se této snaze používá metodický aparát z jiných sportů, které již s jeho využíváním mají dlouholeté zkušenosti. Jednou z jeho součástí je systém sportovní přípravy.

Systematizuje zkušenosti různých, zejména pohybových druhů sportu. Zkoumá zejména tyto otázky:

- Řízení tréninkové činnosti sportovce
- Faktory ovlivňující úspěšnost sportovce na soutěžích
- Psychologickou přípravu sportovce
- Prognózování výsledků
- Komplexní kontrola
- Přípravu sportovce na soutěž

K tomu, aby se v šachu mohl plnohodnotně uplatnit obdobný systém, včetně již získaných informací a postupů, je třeba, aby byl pro šachy rozpracován odpovídající a srozumitelný aparát popisující specifika tréninku šachisty a srozumitelná terminologie.

Proces zaměřený na sjednocení, koordinaci realizaci různých částí přípravy, vlastností a schopností šachistů pro dosažení nutného stupně připravenosti se nazývá přípravou šachisty sportovce.

Sportovní trénink šachistů, jako důležitá součást přípravy představuje specializovaný pedagogický proces, založený na využití specifických cvičení, které jsou zaměřené na zdokonalování různých součástí připravenosti šachisty, které mu zajišťují dosažení nejlepších výsledků v soutěžích.

Cílem přípravy je dosažení optimální přípravy v těchto oblastech:

- **Technické**
- **Psychické**
- **Fyzické (rozvoj fyzické odolnosti)**

- **Taktické (příprava na soutěž, znalost prostředí apod.)**

Úkoly, které se v tomto procesu řeší, jsou:

Technická příprava

- Získání znalostí o známých (typových) pozicích
- Formování dovedností o používání šachových zákonů
- Zdokonalování znalostí a návyků při používání strategických a taktických prostředků
- Rozvoj specificky významných funkcí šachisty
- Formování (výchova) morálně volných vlastností nutných pro tréninkovou a soutěžní činnost

Šachisté v procesu tréninku ustavičně manipulují s abstraktními informacemi. Proto jsou u nich kladeny vysoké nároky na paměť a myšlení a menší na mozko-mišní aparát, který je nutný pro pohybové sporty.

Definování výše stanovených samostatných součástí přípravy šachisty dovoluje systematizovat prostředky a metody jejich zdokonalování.

Šachy byly dlouhou dobu považovány za hru. Z toho důvodu je způsob přípravy šachistů na základě studia intelektuálních funkcí dosud nedostatečný. (podrobněji str. 8-9)

Rozhodující oblastí přípravy šachisty je oblast **technické přípravy**

Tato oblast je zaměřena na získávání vědomostí (znalostí, poznatků) o:

- Typických pozicích
- Zákonů a zevšeobecnění šachové hry
- Zdokonalování techniky propočtu variant

Tak jako celková příprava, je i toto proces osvojování znalostí, dovedností a návyků.

Ve struktuře technické přípravy se dají vydělit základní a doplňkové způsoby vedení boje. K základním počítáme ty, které tvoří strukturu ovládnutí techniky hry (útok, obrana, taktika). Doplňující jsou spojeny s individualitou šachisty (psychika, fyzická příprava, technická příprava).

Psychická příprava

Má v šachu stejnou úlohu, jako v ostatních sportech fyzická příprava, rozvoj trénovanosti pohybového aparátu sportovce a to často velmi rozmanitými formami a metodami, které se opírají o rozsáhlé znalosti a jsou často důsledně vědecky rozpracovávány.¹

K specificky významným psychickým funkcím v šachovém sportu patří:

- Operativní paměť OP
- Operativní myšlení OM
- Hodnotící funkce HF (?)

K vlastnostem psychiky řadíme:

- Samostatnost
- Pružnost
- Kritické myšlení
- Vlastnosti vnímání

Metody a prostředky sportovního tréninku šachisty

S touto činností se začalo poměrně nedávno. Efektivnost tréninkové činnosti se zásadně projevuje využíváním různých metod a prostředků. Systém tréninkových cvičení (úkolů) rozpracoval Dvorecký. V jeho systému jsou cvičení klasifikována podle charakteristických znaků:

- Strategické (útok, obrana)
- Funkční (pro přehrávání, řešení)

---

¹ Příklad z praxe: Síla a rychlost a její rozvoj u Bolta

Síla a rychlost jdou u Usaina Bolta ruku v ruce. Pokud chcete běžet rychle, musíte trénovat rychlost. A pokud chcete mít sílu, budete v posilovně trávit dlouhé hodiny. To atlet dobře ví. Mrtvý tah, vzpory, dřepy s činkou, skoky na bednu, sprinty se zátěží jsou jeho téměř každodenním chlebíčkem. Bolt je minimálně třikrát týdně v posilovně, kde si dává intenzivní 90minutový trénink se zkracovačkami, zdvihy, rotacemi. „Hodně makám taky na zakopávání a přednožování," říká k tomu atlet.

Někteří odborníci tvrdí, že velikost Boltova těla s sebou přináší další velkou výhodu. Má větší plochu povrchu těla, a to mu prý umožňuje rychleji se zbavovat přebytečného tepla a jeho svalům pracovat lépe a po delší dobu. To je ale spíše už takový technický detail. Nic nemění na skutečnosti, že chce-li někdo běžet průměrnou rychlostí přes 37 kilometrů v hodině, musí opravdu hodně makat, ať už mu bylo shůry dáno, nebo nikoli.

Podle teorie sportu lze metody rozdělit na:

- A. Shodné se soutěžní činností – soutěžní úlohy
- B. Neshodné – speciální přípravné cvičení

A) Jsou celostní (souhrnné) cvičení podobné šachové partii.

- Partie s kratším časem
- Konsultační partie
- Hra na internetu
- Tematické partie (typ zahájení, útok na křídle)
- Modelové pozice podle předem daných znaků, taktických nebo strategických

Samotné soutěžní partie je možné také zařadit do tréninku. Bez nich nelze dost dobře stanovit specifické potřeby šachisty a stimulovat rozvoj tréninkového procesu. Přesto je jejich tréninkový význam v tréninkovém procesu nevelký. To se dá vysvětlit zejména tím, že zde hrají významnou úlohu funkční odchylky psychiky (emocionální napětí typické pro soutěžení), která funguje v soutěžní partii jinak, než v tréninku.

Všechny obecné závěry teorie sportu, které dosud byly získány a zobecněny platí v plné míře i v šachu. Trvalá účast v soutěžích, bez analytické práce vede v lepším případě k upevnění osvojených návyků, ale ne k růstu mistrovství šachisty.

B) Speciálně přípravná cvičení zahrnují elementy soutěžních činností

- Analýzu nebo řešení typických pozic, které lze rozdělit podle znaků, jako taktické nebo strategické
- Rozehrávání typických pozic s trenérem-expertem
- Analýzu partií s různým obsahem
- Analýzu, přehrávání a řešení úloh a studií

Řešení úkolů testů zaměřených na OP, OM, funkce vnímání, chápání, HF.

Tyto činnosti lze považovat za speciálně přípravné, pokud jsou v podstatě shodné s partií. Používají se proto, aby zajistily selektivní, ale významný vliv na rozvoj znalostí, dovedností šachisty podle různých parametrů tréninkových záměrů, než mohou celostní metody. Například rozvoj znalostí a dovedností v propočtu variant (PV) bude významně vyšší u těchto dílčích cvičení a zátěž na OP bude mnohonásobně vyšší než v soutěžní partii za stejný čas.

Za speciální přípravné cvičení můžeme považovat i cvičení zaměřené na intelektuální rozvoj specificky významných psychických funkcí šachisty, o kterých již byla řeč.

Toto je zásadní novinka v pohledu na trénink šachisty, která čeká na své rozpracování a zavedení do tréninku šachisty. Je obdobou takových činností v ostatních sportech jako např. rozvoj síly, vytrvalosti, obratnosti, koordinace pohybů, postupy při rozcvičení apod.

Všeobecně přípravná cvičení mohou zahrnovat logická cvičení, hry na rozvoj OM, OP, řešení heuristických úloh v matematice, fyzice, nebo třeba řešení křížovek.

Metody sportovního tréninku šachisty

Jsou to způsoby činnosti trenéra a sportovce v tréninku, pomocí kterých se dosahuje získávání znalostí, dovedností, návyků (ZDN) a rozvíjejí se specificky důležité vlastnosti, formuje se širší světonázor sportovce (proč to dělá).

Metody mohou být:

- Slovní
- Názorné
- Praktické

K typicky šachovým metodám řadíme:

- Analytické
- Hra
- Soutěžní partie

Rozdíl mezi nimi je v tom, jak se podílejí na rozvoji specificky významných psychických vlastnostech, konkrétně paměti, a myšlení a také na upevnění speciálních vědomostí a dovedností.

Analytické metody se hrají rozhodující roli ve struktuře technické přípravy šachisty. Analýza je rozhodující pro přijetí řešení (výběr tahu). Výsledek analýzy je omezen schopností šachisty podržet výsledky PV v mysli, správně a nezkresleně a porovnat je s ostatními alternativami, které mají stejnou abstraktní podobu představy pozice v mozku.

Analýze napomáhá hodnotit pozice na základě předem osvojených, známých typických a konkrétních pozic ze známých partií. Tím zajišťuje nakupení poznatků a dovedností a formuje intuici.

Významnou úlohu hraje analýza partií – klasických, současných, vlastních i soupeře. Jak analýzu provádět řeší např. Dvorecký.

Metoda hry

Hraní pozice se soupeřem

Řešení úloh v podmínkách konkurence

Užívá se ke zvýšení motivace. Například pozice, které nelze spočívat. Má vysoký emocionální náboj – stresová situace. Trénuje sebeovládání, iniciativnost.

Didaktické principy

V šachu kdy rozvoj trénovanosti závisí na rozvoji specifických psychických funkcí. Teorie šachového sportu jako systém teprve začíná. Teorie šachové hry je již značně rozpracovaná. Problém je například jak kontrolovat tréninkovou zátěž. Jak užít principu tréninku ve vlnách, variantnosti zátěže, cykličnosti tréninkového procesu.

Zaměřenost na dosahování vysokých cílů si vyžaduje používat nejefektivnější metody a prostředky tréninku. Systém odpočinku, stravy, regenerace

Jednota obecné a speciální přípravy. Různorodost intelektuálního rozvoje, v první řadě obecných a specificky významných funkcí a vlastností šachisty. Ty mohou spočívat v použití cvičení zaměřených na rozvoj a testování OM

Nepřetržitost tréninkového procesu

Trvalé provádění tréninkové činnosti tak, aby nedošlo ke snížení výkonnosti, v důsledku zmenšení a objemu a intenzity tréninkového procesu.

Cykličnost tréninku

Realizuje se v souladu s kalendářem sportovních soutěží a dává možnost systematizovat úkoly, metody a prostředky tréninkového procesu, nejlépe naplňující jeho principy.

Trenér musí umět sladit všechny součásti tréninkového procesu:

- Technickou
- Psychickou
- Fyzickou a taktickou

Existuje také deficit o znalostech mnohaleté přípravy šachisty. V jiných sportech se setkáváme se snahou stanovit růst výkonu v souladu s věkem sportovce a hranicemi, které jsou pro tento věk obvyklé. V šachu jsou hranice optimálního výkonu šachisty velmi nejasné. Vrcholovou úroveň může šachista dosáhnout v rozmezí 20-40 let v závislosti na

individualitě člověka. Tuto vysokou úroveň si může udržet až 10 let. Mimo toho poslední experimentální výzkumy a hodnocení jejich výsledků naznačují, že zahájení tréninku dětí před 10 rokem věku má významný vliv na formování a rozvoj schopností v hodnocení pozice a techniku propočtu.

Ukazuje se, že i v šachu lze s úspěchem aplikovat obecné postupy sportovního tréninku.

Zvláštnosti struktury technické přípravy šachisty

Tak jako v tradičních druzích sportu, struktura připravenosti šachisty zahrnuje technickou, taktickou, psychologickou a fyzickou složku připravenosti

Technická složka je považována za klíčovou oblast tréninku. Ve známých metodikách (programech) přípravy šachistů je základní pozornost věnována zvládnutí způsobů techniky hry v typických pozicích koncovky a střední hry (1, 13, 19, 23, 48, 57), diagnostiky a tréninku způsobů propočtu variant a dalším stránkám přípravy (19, 24, 27, 46, 47). **Technická připravenost** potom vyjadřuje stupeň, jakým šachista uplatňuje naučené vědomosti, dovednosti a návyky v reálné hře.

K modelování struktury technické připravenosti je vytvořena psychologická analýza struktury procesu při přijetí rozhodnutí šachistou. Jedná se o analýzu pooperační (analýza myšlenkových pochodů po ukončení procesu), která ponechává mimo posuzování fyziologické mechanismy mozkové činnosti, které s touto činností souvisejí.

Schematicky proces výběru tahu může být zobrazen jako strom propočtu variant (šachisté znají). Při tom v mysli šachisty dochází jako by k pohybu po jednotlivých větvích stromu s tím, že musí udržet v paměti postupně se měnící obraz figur na šachovnici. Výběr tahu pak závisí na vzájemném posouzení několika takto „spočítaných“ pozicích.

Z tohoto pohledu výběr tahu závisí na mechanismu součinnosti dvou psychických funkcí v mozku, kterými jsou operativní paměť zajišťující udržení v paměti měnící se obraz situace figur na šachovnici a procesu, který je nazýván jako hodnotící funkce² (hodnocení a přijímání rozhodnutí). Hodnotící funkce provádí srovnání jednotlivých pozic v uzlových bodech, ke kterým se šachista ve výpočtu dopravoval. Toto srovnávání³ se projevuje na nevědomé úrovni mysli (vědomě si neuvědomujeme postupy vzájemného srovnávání a myšlenkových obrazů v mysli) ve výsledku se jedná o zpracování konkrétních pozicí a jejich konfrontaci s nashromážděnými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi.

---

²каждого узла, и выбирается та предикторная переменная, при которой **оценочная функция** дает наилучший показатель

³ **Полный перебор** (или **метод «грубой силы»**, [англ. brute force](#)) — метод решения математических задач. Относится к классу [методов поиска решения исчерпыванием всевозможных вариантов](#)

V poznámce pod čarou jsou uvedeny možné definice dvou pojmů, jejichž překlad včetně významu mi ještě není úplně jasný. Souvisí s kognitivní psychologií.

Obr. Struktura technické přípravy šachisty

Struktura technické přípravy šachisty je znázorněna na obrázku. Zahrnuje sumu speciálních znalostí a dovedností (sektory 1-3), na základě kterých se zakládá intuitivní hodnocení pozice (sektor 4), vycházející z propočtu variant. **Zde je nutné zdůraznit neoddělitelnou závislost těchto pojmenovaných činností na probíhajících psychických funkcích v mozku, které šachistovi tuto činnost umožňují provádět. Na kvalitě trénovanosti těchto funkcí bude i záviset výsledný efekt úsilí šachisty.**

Proto můžeme psychickou připravenost a morálně volní vlastnosti šachisty považovat za druhou integrální složku připravenosti šachisty.

Na rozdíl od tradičního pohledu na strukturu znalostí a dovedností šachisty (zahájení, střední hra, koncovka) se domníváme, že takový pohled odporuje pohledu na partii, jako na celek, jehož části se nedají vzájemně oddělit.

Z toho vychází i nový návrh klasifikace šachových znalostí a dovedností. Na obrázku je naznačeno, že klasifikace znalostí a dovedností se skládá z následujících elementů:

Znamé pozice – jsou pozice s důvěryhodně stanoveným hodnocením (např. král a pěšec proti králi)

Zákony šachové hry – jsou to na principu pravděpodobnosti stanovené závislosti mezi postavením figur na šachovnici a z toho vyplývajícím hodnocením pozice (například relativní hodnota figur stojících v centru šachovnice).

Strategie a taktika hry – představuje souhrnné znalosti o tom, jak dosahovat cílů ve hře, vycházejících ze **statického hodnocení** (strategie) a **dynamického hodnocení** (taktika) a z nich vyplývajících zvláštností pozice (např. centralizace – element strategie, dvojitý úder – element taktiky). Výklad strategie a taktiky, který vychází z jisté stability pozice v čase v souladu s jejími specifickými charakteristikami a umožňuje systematizaci základních strategických a taktických prostředků, jejichž výčet je uveden níže.

Strategické prostředky: centralizace, využití volné linie, útok, obrana, zjednodušení pozice (výměna), blokáda (omezení pohybu), profilaktika, manévrování, oběť materiálu (nevynucená varianta).

Taktické prostředky: dvojitý úder, odtah, odkrytý šach, vazba, odvrácení, zvrácení, překrytí, odstranění krytí, osvobození prostoru (pole, linie, diagonály), blokáda pole, pat, rentgen, přeskupení figur, vyčkávací tah, tah pěšcem, rozvrácení pěšcového krytí krále, věčný šach, věčné napadání.

Taktická příprava šachisty spočívá v dovedném využívání vlastních předností, možností a schopností ve vztahu k soupeři a plně odpovídá teorii sportu.

Zdůvodnění struktury technické připravenosti šachistů dává předpoklady pro rozpracování a standardizaci diagnostických testů, určených pro měření různých částí technické přípravy. V současnosti, se již rozpracovává a zkouší testy-cvičení pro diagnostiku vědomostí v oblastech známých (typických) pozic, strategie a taktiky a hodnocení pozic.

Speciální význam intelektuálních funkcí šachistů

Psychické funkce (procesy), vlastnosti a schopnosti limitují člověka a jeho úspěšnost v jakékoli oblasti činnosti. V šachu psychické procesy hrají rozhodující roli. Analýza struktury specifické intelektuální činnosti šachisty dovoluje vyčlenit následující základní funkce, které jsou pro něho významné:

Rozpoznávání (identifikace) se projevuje v tom, že šachista je schopen na vědomé i intuitivní úrovni rozpoznat již dříve známé v pozice nebo série tahů, se kterými se již ve své praxi potkal.

Vytváření logických zákonitostí se projevuje zejména ve vysnění záměrů soupeře v dané pozici.

Asociativní paměť se projevuje zejména v uchovávání si v paměti logických struktur.

Operativní paměť (OP) se projevuje zejména v propočtu variant tím, že si šachista je schopen udržet v paměti postupně se měnící obraz figur na šachovnici. V souladu s délkou zapamatování rozdělujeme OP na krátkodobou a dlouhodobou. Při propočtu variant se krátkodobá paměť projevuje ve schopnosti udržet obraz měnící se pozice, a dlouhodobá paměť ve schopnosti vybavovat si nahromaděné znalosti nutné ke konečnému hodnocení pozice.

Operativní myšlení (OM) plní funkci plánování, kontroly, stimulace, prognózování a přijímání řešení v situacích stálého deficitu času.

Hodnotící funkce (HF) hodnocení a rozhodování je integrální funkcí, hraje rozhodující roli jak ve výběru plánu hry, tak při porovnávání pozicí vzniklých při propočtu variant.

Cílem výše uvedeného je větší poznání šachového myšlení. V současnosti jsou výzkumy zaměřeny na oblasti OP, OM, HF.

Operativní paměť

Popis pomyslného modelu OP šachisty vytvořil podmínky pro to, aby byl zpracován formulářový test, který by byl schopen objektivně měřit její rozvinutost pro potřeby propočtu variant v reálné hře šachisty.

Test se zakládá na metodě popsané podrobně na str. 22 a dále originálu práce, a spočívá v podstatě v následujícím.

Šachistovi je předložena na šachovnici pozice 3-5 figur. Poté co si šachista pozici prohlédne, operátor mu postupně hlásí pole, kam může vstoupit vždy jedna z figur. Úkolem šachisty je v duchu na toto pole figuru přemístit a oznámit toto operátorovi. Počet tahů závisí na úrovni šachisty. Hodnocení výsledků je prováděno podle dvou základních parametrů, efektivnosti (poměr množství správných odpovědí ku času řešení baterie testů, a správnosti (vyhodnocené počtem nesprávných odpovědí). Postupně byly shromážděny výsledky od reprezentativního vzorku hráčů (KMS, MS) a potvrzeny schopnosti validnosti výsledků testu pro tuto skupinu hráčů, při posuzování úrovně jejich OP.

Pro trénink dětí je možno využít zejména testovací část, kdy procvičujeme děti ve schopnosti zapamatování si postupně měnící se situace figur. Můžeme pozorovat, jak se schopnost dětí v tomto cvičení zvyšuje. V příloze je přiložen pracovní list s cvičením.

Operativní myšlení

Je založeno na rychlém a bezchybném zejména zrakovém vnímání a chápání objektů a v rychlém hodnocení vytvářející se situace, k přijetí řešení a také ke změně strategie a taktiky chování.

Na rozdíl od OP, která pouze uchovává měnící se obraz figur na šachovnici, OM mimo toho dovoluje šachistovi řešit problémy heuristické povahy. Tato schopnost tedy zmenšuje potřebu konkrétních propočtů všech možných pozic pouze na ty, které jsou reálně důležité. Projevuje se v konkretizaci strategické nebo taktické myšlenky a výběru tahu.

Obdobným způsobem byl v této oblasti zpracován validní test měření OM. Popis na straně 25 a dále originálu.

OM jako proces, probíhající v jednotě protichůdných schopností:

- Propočet variant a jejich zhodnocení se projevující se OP a logickým myšlením
- Chápání projevující se ve vytváření vztahů příčin a následků, ale i nevědomého, intuitivního myšlení.
- Myšlením, které řeší úkoly na základě statického a dynamického popisu situace
- Myšlení, které řeší úkoly s konkrétními cíli (metoda schématu při řešení pozic podle typové pozice, nebo obecný cíl jako křídelní útok na krále)

Popis testu

Test spočívá v tom, že šachistovi je předložena pozice figur na fragmentu šachovnice a jeho úkolem je v duchu, v nejkratším čase a nejmenším počtu tahů přemístit určenou figuru na nové pole. Tedy je třeba nejenom využít OP, ale i zvážit další souvislosti nutné ke splnění úkolu.

Test opět umožňuje s dětmi taková cvičení provádět a hodnotit schopnosti zdokonalování. V příloze je přiložen pracovní list s cvičením.

Hodnotící funkce

Zkoumání této oblasti je vědecky nové. Dosud chybí obecně psychologické chápání podstaty hodnocení, podstaty a mechanismu procesu hodnocení, struktury hodnotícího jednání, specifiky hodnocení různého druhu a jejich klasifikace.

Výzkum ukazuje, že v průběhu hry šachista využívá několik druhů hodnocení:

Statické (intuitivní) nebo okamžité, náhlý vhled)

Logické dostavuje se cestou vyvozování hodnocení z předpokladů – slovních principů

Dynamické, které je spojeno s prohloubením chápání pozice a propočtem variant

Základním úkolem je pochopení statického hodnocení. To se projevuje v procesu hodnocení variant nevědomě, podobně jak funguje intuice člověka v jiných oblastech, a vychází při tom z nashromážděných vědomostí a návyků.

Rozpracování metodiky experimentální diagnostiky způsobilosti šachisty sportovce k provádění statickému a dynamickému hodnocení pozice musí posloužit jako základ pro individualizaci plánování technické přípravy šachisty sportovce.

V širokém smyslu slova do HF lze zahrnout jakoukoli intelektuální činnost. V úzkém slova smyslu HF jako projevu heuristického myšlení, v šachu nejlépe odpovídá činnost při **hodnocení situace**.

Zásadními znaky této činnosti (hodnocení šachové pozice) jsou:

- Simultánní (současný) charakter hodnocení
- Velký objem informací
- Proces, při kterém není člověk schopen poznatky o pozici chápat současně a tento proces je řízen podvědomě (nevědomě, nevíme, jak mozek tuto činnost provádí).
- Hodnocení je jak známo spojeno s „historií“ pozice, jak se vyvíjela
- Zvětšení objemu informací, které jsou součástí hodnocení v situaci, kdy se zapojí funkce propočtu variant

Mnoho šachistů vysoké úrovně a specialistů, považují hodnocení pozice za základní ukazatel úrovně hry. Rozdíl v testování této funkce ve srovnání s funkcemi OP a OM je v tom, že se zde projevuje zkušenost šachisty.

V současnosti existuje již několik návrhů, jak testovat HF

Příkladem je test, který se skládá ze skupin pozic, které jsou vybrány z praxe, postupně jsou předkládány k řešení a jsou před tím proanalýzované a zhodnocené šachovými autoritami.

Test zahrnuje pozice:

- První skupinu tvoří pozice nasycené taktickými možnostmi, nejlepší tah není možno za daný čas najít propočtem, přes to je nezbytná hloubka propočtu poměrně hluboká k nalezení pravděpodobného řešení
- Druhá skupina taktické možnosti postrádá a hodnocení se opírá o poziční znaky pozice.

Popis a hodnocení tohoto způsobu diagnostiky HF je uveden na str. 30 a dále originálu práce.

Perspektivy zavedení diagnostiky a tréninku psychických funkcí do tréninkové praxe v šachu

Práce, které jsou nyní prováděny na základě zkoumání psychických funkcí systémem objektivních psychologických kritérií, metod a prostředků speciální přípravy se jeví jako perspektivní cesta optimalizace učebně tréninkového procesu.

Celý systém, nebo jeho části se mohou použít v šachu s cílem, diagnostikovat momentální formu sportovce, pro operativní kontrolu tréninkového procesu.

Význam mohou také mít v tom, aby trénink podporoval specifické formy učení se a přispíval k zvýšení motivace šachisty.

Přes četné námitky trenérů, kteří se budou přidržovat zavedených postupů, je cesta tréninku základních intelektuálních funkcí šachistů jistě perspektivní cesta.

Tréninkový program Šachový trénink

Tréninkové programy nejsou dnes žádnou novinkou. Počínaje učebnicemi výuky šachu a dnes konče programy tréninku speciálně upravenými pro PC.

V souladu s dosavadním vyzněním práce je následně vypracovaný a doporučený program vypracován na základě dvou principů:

- Zahrnout do tréninkového procesu rozvoj psychicky významných funkcí pro hru šachů
- Zajistit možnost, aby trenér a hráč měli k dispozici objektivní diagnostickou metodu, pomocí které mohou sledovat růst trénovanosti v jednotlivých oblastech technické přípravy a momentální úroveň formy.

Obsah a struktura programu šachový trénink

V šachu je učení se a trénink vzájemně propojený proces. Současně s tím, je třeba, abychom byli schopni přesně stanovit hranici mezi:

- Stádiem získávání základních znalostí o šachové hře
- Stádiem formování dovedností a návyků realizace těchto znalostí v praktické hře

Teorie šachu jako systém zákonů, pravidel a řídících idejí se z důvodu složitosti šachové hry rozvíjí velmi pozvolna.

Nemožnost vyčerpát šachy tím, že budou objeveny více nebo méně jednoduché zákony jak ve hře hrát správně, zajišťuje z jedné strany, že šachy zůstanou stále lákavé i do budoucna, z druhé strany dávají lidem, kteří je hrají možnost projevit vlastní umění.

Malý počet zákonů, které objevil Steinitz, které mají různou úroveň zobecnění, jsou známy již hráčům 1. VT.

Šachoví velmistři ve své činnosti dále pokračují v získávání dalších znalostí, jejich úsilí je však zaměřeno na naučení se (pochopení) velkého množství konkrétních pozicí.

To vyžaduje, aby se s rostoucí úrovní šachistů zvyšovala i úroveň metodického zajištění tréninkového procesu.

Navržený program, který krátce představíme, má zabudován princip programovatelnosti, který je možno chápat jako uspořádaný obsah tréninkového procesu v souladu s celkovými úkoly přípravy, současně respektuje specifické principy organizace tréninkového zatížení v rámci daného času.

Tím by program splňoval požadavky vysoké vědecko-metodické úrovně a velkou důvěryhodnost při dosahování cílů.

PO-VÝUKOVÝ PROGRAM je sestaven na základě níže uvedených metodických potřeb:

Struktura materiálu obsahuje 40 lekcí, každá lekce zahrnuje 5 částí a pokrývá 10 měsíců přípravy v roce (40 týdnů) Střední hodnota času na řešení jednotlivých tematických částí cvičení a cvičení jako celku je odvozena z řešení obdobných úloh v mistrovské praxi.

Maximální využití didaktických principů a metod spočívá v uplatnění principu systematičnosti, dostupnosti, uvědomělosti, metod stimulace samostatné práce, metody hry a soutěžení, různorodosti v jednotlivých lekcích, využití metod individuálního a kolektivního tréninku.

K dlouhodobé motivaci a kontrole dynamiky tréninkového efektu je uplatněna metoda srozumitelného bodového ohodnocení jednotlivých úloh v závislosti na jejich složitosti. To umožňuje vést trvale přehled o hodnocení a jeho srovnání s domluveným ratingem.

K zajištění co nejvyššího přiblížení tréninku a hry, je stanovena doba na řešení všech úloh na 3-4 hod. což odpovídá času tréninkové partie. Časy řešení jednotlivých cvičení jsou také dány, a opět odpovídá času, který je třeba těmto pozicím v partii věnovat.

Úroveň hry většiny okomentovaných fragmentů partií odpovídá úrovni MS. Při tom je nutné chápat, že je dobré se učit jak pozici hrát dobře, ale také vidět ukázky, jak se hrát nemá.

Cvičení postrádají jakékoli označení proto, aby co nejvíce podobaly partii.

Nezávislost programu na jiných výukových kurzech umožňuje jeho průběžné doplňování. Blokova struktura umožňuje jeho flexibilitu při obnově, doplňování, rozšiřování a přizpůsobování potřebám konkrétního trenéra.

Struktura lekce

Cvičení, které jsou do lekce zařazeny, mají za cíl zejména diagnostikovat rozvinutost důležitých psychických funkcí šachisty v souladu s cíli tréninkového procesu a to, pokud možno validním způsobem. Tím umožní měřit stávající úroveň hry a potřeby dalšího zaměření výukové části přípravy.

1. Rozcvička OP

Cvičení zaměřené na posouzení schopnosti zapamatování postupně měnící-se situace na šachovnici.

2. Rozcvička OM Řešení jednoduché taktické pozice

Řešení dvou více méně snadných pozic zajišťuje zapojení OM

3. Hodnocení pozice HF

Statické a dynamické hodnocení určených pozic v jedné partii zajišťuje diagnostiku a do značné míry trénink HF. Důležité je, aby byl šachista pro tuto formu tréninku dostatečně motivován, zejména tím, že chápe význam HF pro růst šachové síly a je v průběhu cvičení odměňován body.

4. Střední hra OM

Řešení složitých pozic strategického a taktického obsahu zajišťuje integrující tréninkový efekt (OP, OM, HF) Zadání dovoluje požit metodu hry.

5. Koncovka. Typové pozice. Rozpoznání.

Řešení mnoha pozic koncovky, zejména věžových, které se nejčastěji objevují v praktické hře, zajišťuje trénink známých pozic, nebo trénink rozpoznávací funkce, kdy známý motiv odhalíme ve studii na dané téma.

Zpětná vazba je významná součást tohoto způsobu tréninku a projevuje se v rychlém hodnocení odpovědí a získávání bodového ohodnocení odpovědí.

Program může být prováděn v elektronické i papírové podobě. Výsledky dosažené šachistou mohou mnoho napovědět o jeho výkonnosti v jednotlivých oblastech. Například výborné výsledky v testech OP mohou naznačit, že šachista se nemá bát ostrých taktických pozic, ve kterých tuto přednost může uplatnit. Podobných závěrů je možno učinit celou řadu.

Instrukce k programu

Instrukce k úkolům zahrnují proceduru jak úkoly řešit (čas), ocenění řešení v bodech a další potřebné informace.

Kromě významu tréninkového mají dosažené výsledky význam diagnostický. Ty mohou být využity k optimalizaci obsahu, objemu a intenzitě tréninkového procesu a účasti na soutěžích.

Porovnání dosažených výsledků s objektivně stanovenými normami (stanovené na základě hromadného testování MS a KMS) vypovídá o dosažené sportovní úrovni nebo momentální formě šachisty.

Bližší informace originál str. 36-38

Ю.Е. СИМКИН

СОВРЕМЕННЫЙ ШАХМАТНЫЙ ТРЕНИНГ

Киев • Олимпийская литература •

В книге рассматриваются новые пути совершенствования тренировочного процесса в шахматном спорте. Предлагается методически обоснованная программа годового цикла тренировки, состоящая из 40 занятий, по 5 заданий в каждом. Задания включают диагностику оперативной памяти, тренировку оперативного мышления и объективизацию оценки позиции.

Содержание книги ориентировано на шахматистов и тренеров нового поколения, понимающих актуальность использования в тренировочном процессе достижений психологии и педагогики, а также на преподавателей, аспирантов и студентов специализированных ВУЗов.

У книзі розглянуто нові шляхи удосконалення тренувального процесу у шаховому спорті. Пропонується методично обґрунтована програма річного циклу тренувань, що складається із 40 занять, по 5 завдань у кожному. Завдання включають діагностику оперативної пам'яті, тренування оперативного мислення та об'єктивізацію оцінки позиції.

Зміст книги орієнтовано на шахістів і тренерів нового покоління, які розуміють актуальність використання у тренувальному процесі досягнень психології та педагогіки, а також на викладачів, аспірантів, студентів спеціалізованих ВНЗ.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Авербах Ю.Л. Школа середины игры. — М.: Терра-Спорт, 2000.
2. Алехин А.А. На пути к высшим шахматным достижениям. — М.: Физкультура и спорт, 1974.
3. Альперт А.Л. Практикум по эндшпилю, 2000. Компьютерная программа.
4. Блох М. СТ ART 3.0, 2000. Шахматные комбинации. Компьютерная программа.
5. Барташников А.А. О содержательной валидации тестов специализированных по виду интеллектуальной деятельности // Вопр. психологии. — 1987. — № 2.
6. Ботвинник М.М. Методы подготовки к соревнованиям. — М.: Фонд "Михаил Ботвинник", 1996.
7. Блюменфельд Б.М. К характеристике наглядно-действенного мышления // Известия ЛПИ РСФСР. — 1948. — № 13.
8. Беляевский А., Михальчишин А. Интуиция, 2006. — М.: Рипол-классик, 2006.
9. Гильбух Ю.З., Удодова Л.П. Аппаратурный тест для диагностики оперативной памяти // Задачи и методы профессиональной психодиагностики / Под ред. В.И. Войтко, Ю.З. Гильбуха. — К., 1981.
10. Гильбух Ю.З. Проблема теоретического обоснования предмета испытаний при разработке психологических тестов // Вопр. психологии. — 1982. — № 1.
11. Головкин Н.Г. Путь к мастерству. — М.: МО СССР, 1970.
12. Гончаров В.И. Очерки по шахматной педагогике. — Набережные Челны, 2002.
13. Дворецкий М. Сложные партии. — Харьков: "Фолио", 1998.
14. Дворецкий М., Юсупов А. Методы шахматного обучения. — Харьков: "Фолио", 1997.
15. Дворецкий М., Юсупов А. Развитие творческого мышления шахматиста. — Харьков: "Фолио", 1997.
16. Дорфман И.Д. Метод в шахматах. — Харьков: "Фолио", 2006.
17. Дыдышко В. Логика современных шахмат. — Минск: Полымя, 1976.

18. Дьяков М.Н., Петровский Н.В., Рудик А.А. Психология шахматной игры на основе психологических испытаний участников международного шахматного турнира в Москве в 1925 г. — М.: ГЦИФК, 1926.

19. Злотник Б.А. Комплекс диагностических методик как средство совершенствования профессиональной подготовки тренеров по шахматам: Дис. ... канд. пед. наук. — М., 1984.

20. Злотник Б.З., Симкин В.Ю. Шахматы: Программа для институтов физкультуры. — М.: Спорткомитет СССР, 1983.

21. Инженерная психология / Под ред. Г.К. Середы. — К.: Вища шк., 1976.

22. Карт В.Э., Симкин Ю.Е. Шахматы // Олимпийцами не рождаются. — Львов: Вища шк. Изд-во при Львов. ун-те, 1980.

23. Котов А.А. Мышление шахматиста. — М.: Всерос. шахм. клуб., 1970.

24. Косиков О.І. Комбінації в шахах. — К.: Здоров'я, 1983.

25. Крогиус Н.В. Психологическая подготовка шахматиста. — М.: Физкультура и спорт, 1975.

26. Крогиус Н.В. Психология шахматного творчества. — М.: Физкультура и спорт, 1981.

27. Круппа Ю.Н., Симкин Ю.Е. Компьютерная программа объективной диагностики оперативной памяти шахматистов-спортсменов. — Харьков, 2006.

28. Ласкер Э. Учебник шахматной игры. — М.: Физкультура и спорт, 1981.

29. Левит Л.З. Самооценка как фактор регуляции соревновательной деятельности шахматиста: Дис. ... канд. психол. наук. — М., 1989.

30. Лысенко А.В. Оценка позиции. — М.: Физкультура и спорт, 1990.

31. Малкин В.Б. Проблемы психологической подготовки шахматиста: Лекция для студентов института физкультуры. — М.: ГЦОЛИФК, 1981.

32. Малкин В.Б. Заметки о мышлении шахматиста // Шахматы. — Рига. — 1981. — № 22.

33. Массальгин Н.А. Математико-статистические методы в спорте. — М.: Физкультура и спорт, 1974.

34. Матвеев Л.П. Основы общей теории спорта и системы подготовки спортсменов. — К.: Олимпийская литература, 1996.

35. Основы инженерной психологии / Под ред. Б.Ф. Ломова. — М.: Высш. шк., 1977.

36. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения. — К.: Олимпийская литература, 2004.

37. *Психологический словарь* / Под ред. В.И. Войтко. — К.: Вища шк., 1982.

38. *Пушкин В.Н.* Эвристика — наука о творческом мышлении. — М., 1967.

39. *Родионов А.В.* Психодиагностика спортивных способностей. — М.: Физкультура и спорт, 1973.

40. *Седина Е.А., Симкин Ю.Е.* Структура технической подготовки шахматистов // Подготовка спортсменов высокой квалификации. — К.: КГИФК, 1992.

41. *Сімкін Ю.Ю., Таборов Б.В., Штатнов В.В., Круппа Ю.М.* А.с. 14410 (Україна). Комп'ютерна програма "Оперативна пам'ять шахіста" ("ОПШ"). 18.10.2005.

42. *Симкин Ю.Е., Резников Ю.А.* Перспективы научных исследований в области шахматного спорта // Теория и практика физ. культуры. — 1980. — № 6.

43. *Симкин Ю.Е., Гутман А.З.* Исследование методов объективизации оценочной функции как элемента математического моделирования техники в шахматном спорте // Тез. докл. Всесоюз. науч. конфер. "Механико-математическое моделирование спортивной техники". — М.: ГЦОЛИФК, 1982.

44. *Симкин Ю.Е., Гостомельский В.Н., Суханов В.Ю.* Диагностика профессионально значимых интеллектуальных функций как элемента программированного обучения шахматам в физкультурных вузах // Тез. док. II Всесоюз. науч.-практ. конфер. Москва, 11—19 мая 1983. — М., 1983.

45. *Симкин В.Ю., Суханов В.Ю., Барташников А.А.* Объективная диагностика оперативной памяти у шахматистов-спортсменов // Теория и практика физ. культуры. — 1984. — № 2. — С. 55—56.

46. *Симкин Ю.Е., Суханов В.Ю., Барташников А.А.* Методика диагностики способности к расчету вариантов у спортсменов-шахматистов // Тез. докл. республ. науч.-практ. конф. — Николаев, 1984.

47. *Симкин Ю.Е., Суханов В.Ю., Браславский В.Р.* Методика объективной диагностики оперативного мышления шахматистов на основе тестовых шахматных задач // Теория и практика физ. культуры. — 1986. — № 5.

48. *Смыслов В.В.* В поисках гармонии. — М.: Физкультура и спорт, 1979.

49. *Суэтин А.С.* Лаборатория шахматиста. — М.: Физкультура и спорт, 1978.

50. *Chess Assistant 6.1.* Информативно-поисковая система.

51. *Chess Academy 2000 SE,* Браславский В.Р. База данных.

52. *Таборов Б.В.* Основы эндшпиля. — К.: Рад. шк., 1988.

53. *Тихомиров О.К.* Психология мышления. — М.: МГУ, 1984.

54. *Челушкина И.С., Симкин Ю.Е.* Система тестов-упражнений // Шахматный бюллетень. — 1990. — № 7.

55. *Штатнов В.В., Симкин Ю.Е.* Перспективы психофизической интенсификации и реабилитации в шахматном спорте. — Харьков, 1999.

56. *Калиник А.В.* Шахматная стратегия. Компьютерная программа. 2000.

57. *Шерешевский М.И.* Стратегия эндшпиля. — Минск: Полымя, 1981.

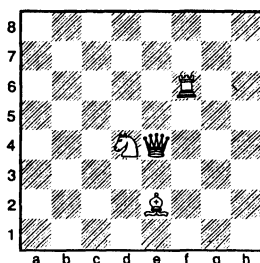
СИСТЕМА ЗНАКОВ

=	игра равна
∞	неясная позиция
$\pm$	у белых несколько лучше
$\mp$	у черных несколько лучше
$\pm$	у белых лучше
$\mp$	у черных лучше
$\square$	у белых решающее преимущество
$-+$	у черных решающее преимущество
$\overline{\infty}$	с компенсацией
$\rightarrow$	с атакой
$\uparrow$	с инициативой
$\rightleftarrows$	с контригрой
#	мат
!	очень хороший ход
!!	отличный ход
?	плохой ход
??	очень плохой ход
!?	ход, заслуживающий внимания
?!	сомнительный ход
$\triangle$	с идеей
$\oslash$	лучше
$\square$	единственный ход
$\oplus$	цейтнот

4.2. ЗАНЯТИЯ ПРОГРАММЫ

ЗАНЯТИЕ 1

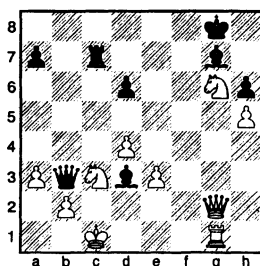
1. РАЗМИНКА. ОПЕРАТИВНАЯ ПАМЯТЬ

1.b3 2.d6 3.e5 4.c4 5.g6 6.f7 7.c1
8.e4 9.d6 10.g2 11.d4 12.e6 13.g5
14.e2 15.d6 16.c4 17.e7 18.f4 19.b5
20.e3 21.f6 22.d5 23.d7 24.c5 25.f3
26.e6 27.d4 28.c7 29.g3 30.f7 31.d6
32.c3 33.b5 34.h5 35.e7 36.c6 37.d4
38.g4 39.g7 40.c4

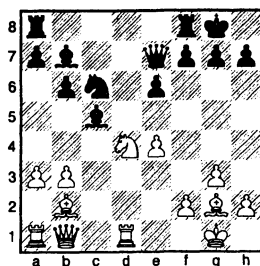
2. РАЗМИНКА. РЕШЕНИЕ ПОЗИЦИЙ

2.1

Ход белых

2.2

Ход белых

3. ОЦЕНКА ПОЗИЦИИ

1.d4 f5 2. ♘c3 d5 3. ♙f4 e6 4. e3 ♘f6 5. ♙d3 ♙e7 6. ♘f3 O-O 7. O-O ♙d7 8. ♘e2 ♙e8 9. c4 c6 10. ♖b3

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

11. ♖c8 12. cd ♘xd5 13. ♙g3 ♘d7 14. ♘d2 ♘7b6 15. h3 ♙f7 16. ♘f3 ♘b4 17. ♘e5 ♘xd3 17. ♖xd3

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

17... ♙f6 18. ♖b3 ♘d5 19. ♙ac1 ♙e7

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

20. a3 ♙f6 21. ♙c2 ♙xe5 22. ♙xe5 ♖d7 23. ♘c1 ♙g6 24. ♙e1

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

24...f4 25. e4 f3

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

26. g4 ♖f4 27. ♜e3 ♘d5 28. ♜g5 ♜f7 29. ♔h2

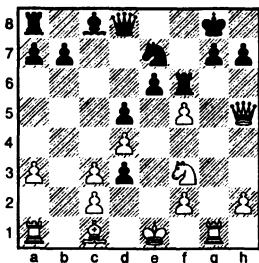
Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

♞ad8 30. e4 [1:0]

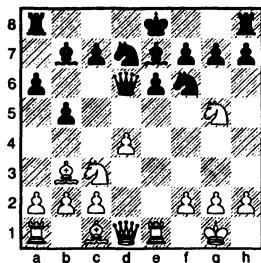
4. МИТТЕЛЬШПИЛЬ. ОПЕРАТИВНОЕ МЫШЛЕНИЕ

4.1

Ход белых

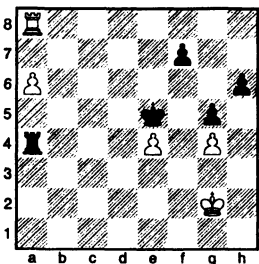
4.2

Ход белых

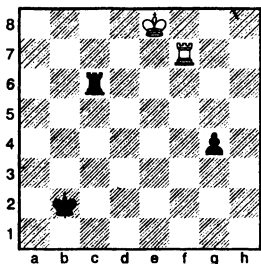
5. ЭНДШПИЛЬ. ТОЧНЫЕ (ТИПОВЫЕ) ПОЗИЦИИ. ПОИСК

5.1

Ход белых

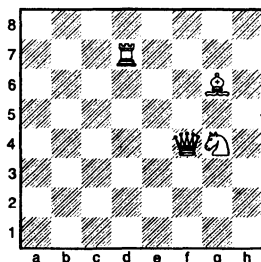
5.2

Ход белых

ЗАНЯТИЕ 2

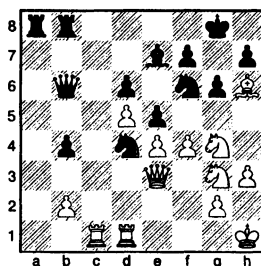
1. РАЗМИНКА. ОПЕРАТИВНАЯ ПАМЯТЬ

1.c4 2.e3 3.d6 4.e8 5.f4 6.g2 7.d3
8.c6 9.c7 10.e4 11.d2 12.e1 13.f7
14.c6 15.d6 16.c2 17.f2 18.e4 19.e6
20.b4 21.g3 22.b7 23.b6 24.c7 25.d3
26.b5 27.f2 28.f3 29.f4 30.c5 31.e2
32.d6 33.e4 34.f5 35.c3 36.c4 37.e7
38.f3 39.d7 40.e4

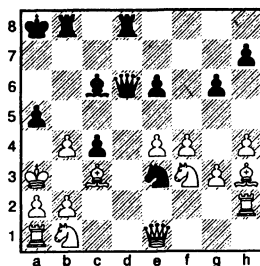
2. РАЗМИНКА. РЕШЕНИЕ ПОЗИЦИЙ

2.1

Ход белых

2.2

Ход черных

3. ОЦЕНКА ПОЗИЦИИ

1. d4 ♘f6 2. c4 g6 3. ♘c3 ♕g7 4. e4 d6 5. f3 O-O 6. ♕g5 c5 7. d5 e6 8. ♖d2 ed 9. cd h6 10. ♕e3 ♖e8 11. ♘ge2 h5 12. ♘f4 ♘bd7 13. ♕e2 a6 14. ♖c1 b5 15. b3 ♘e5 16. O-O

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

16...♕d7 17. ♘d3 ♘xd3 18. ♕xd3 b4 19. ♘d1 ♕b5 20. ♕g5 ♖b8 21. ♘e3 ♘d7 22. ♘c4

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

♘e5 23. f4 ♕xc4 24. bc ♘xd3 25. ♖xd3 ♕d4 26. ♘h1 ♖a7 27. ♕h4

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

27...f6 28. e5 f5 29. e6 a5 30. ♖ce1

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

♖ee7 31. ♕xe7 ♖xe7 32. ♖b3 ♖e8 33. a4 ♖f8 34. g3 ♖f6 35. ♖f3 ♘f8 36. ♘g2 ♖h7 37. h3 ♘e7 38. ♖d1 ♖g7 39. ♖c2 ♖g8 40. ♖fd3 ♕b2 41. ♖e2 g5 42. ♘h2 gf 43. gf

43... ♖h4

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

44. ♖f1 ♔d4

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

45. ♖e1 ♖xe1 46. ♖xe1 h4 47. ♖e2 ♔c3 48. ♖g2

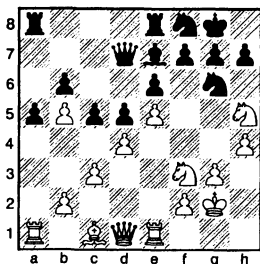
Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

♖b8 49. ♖g1 ♔d4 50. ♖b1 ♖g8 51. ♖db3 ♔f2 52. ♖f1 ♔g3 53. ♔h1 ♖g7 54. ♖b2
 ♖g8 55. ♖b3 ♖g7 56. ♖b2 ♖g8 57. ♖bb1 ♖g7 58. ♖f3 ♖g8 59. ♖bf1 ♖g7 60. ♖e3
 ♖g8 [½:½]

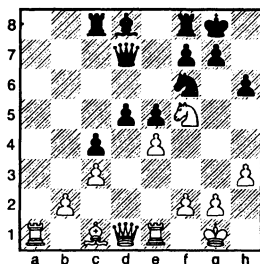
4. МИТТЕЛЬШПИЛЬ. ОПЕРАТИВНОЕ МЫШЛЕНИЕ

4.1

Ход белых

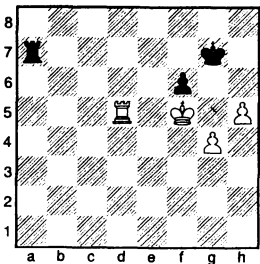
4.2

Ход белых

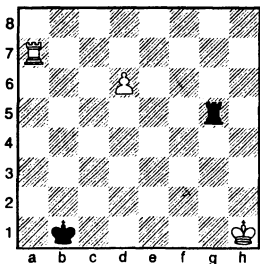
5. ЭНДШПИЛЬ. ТОЧНЫЕ (ТИПОВЫЕ) ПОЗИЦИИ. ПОИСК

5.1

Ход белых

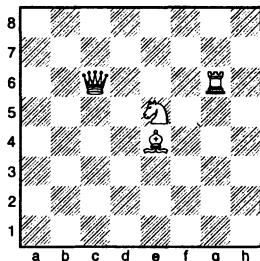
5.2

Ход белых

ЗАНЯТИЕ 3

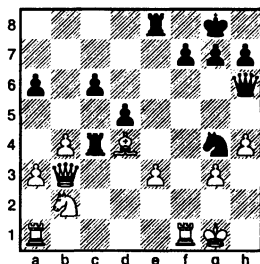
1. РАЗМИНКА. ОПЕРАТИВНАЯ ПАМЯТЬ

1.b5 2.f7 3.c2 4.d7 5.b6 6.e4 7.e5
8.h6 9.c4 10.b5 11.e6 12.d2 13.d6
14.g5 15.b7 16.b6 17.c4 18.e7 19.c5
20.d2 21.c2 22.f6 23.d5 24.f4 25.b7
26.b4 27.d5 28.h7 29.e6 30.f3 31.b6
32.d4 33.d3 34.f7 35.h6 36.d5 37.f6
38.c3 39.g2 40.e2

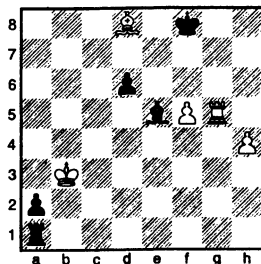
2. РАЗМИНКА. РЕШЕНИЕ ПОЗИЦИЙ

2.1

Ход черных

2.2

Ход черных

3. ОЦЕНКА ПОЗИЦИИ

1. d4 f5 2. g3 ♘f6 3. ♙g2 e6 4. ♘h3 ♙e7 5. O-O O-O 6. c4 d6 7. ♘c3 ♖e8 8. ♘f4

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

g5 9. ♘d3 ♖g6 10. f4

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

h6 11. d5 ♘a6 12. b4 ed 13. ♘xd5 ♘xd5 14. ♙xd5 ♗h7 15. b5 ♘c5 16. ♘xc5 dc

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

17. ♖c2 a6 18. a4 ♙b8 19. fg hg 20. ♙a3

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

20... c6 21. ♙g2 ♙f6

Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

22. ♙e3 ♙d4 23. ♙xd4 cd 24. e3 de 25. ♙xe3 ♙e6 26. g4 ♙be8 27. bc bc 28. c5

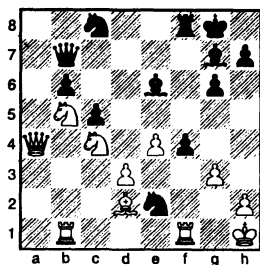
Статическая оценка _____

Динамическая оценка _____

♔f6 29. ♘xc6 ♖b8 30. g7 ♘f7 31. ♘g2 ♖b2 32. ♔c3 ♔xc3 33. ♖xc3 ♖d8 34. c6
 ♖dd2 35. ♘e4 ♖e2 36. c7 ♖xe4 37. c8♔ [1:0]

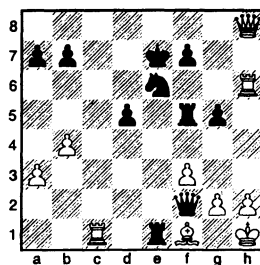
4. МИТТЕЛЬШПИЛЬ. ОПЕРАТИВНОЕ МЫШЛЕНИЕ

4.1

Ход черных

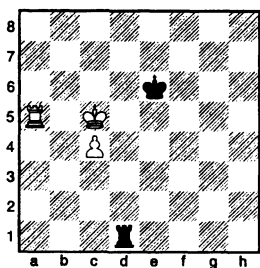
4.2

Ход белых

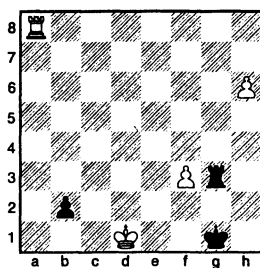
5. ЭНДШПИЛЬ. ТОЧНЫЕ (ТИПОВЫЕ) ПОЗИЦИИ. ПОИСК

5.1

Ход белых

5.2

Ход белых

4.3. РЕШЕНИЯ

ЗАНЯТИЕ 1

2.1. Симкин Ю. — Бабенышев В. (Киев, 1998)

1. ♖a8 ♜h7 2. ♜h8! ♙xh8 3. ♜f8# [1:0]

2.2. Константинопольский А. — Бывшев В. (Москва, 1952)

1. ♜xc6 ♙xc6 2. b4! ♙d6 3. ♖d3 ♜ad8 4. ♜c3 [1:0]

3. Круппа Ю. — Маланюк В. (Донецк, 1998)

1. d4 f5 2. ♜c3 d5 3. ♙f4 e6 4. e3 ♜f6 5. ♙d3 ♙e7 6. ♜f3 O-O 7. O-O ♙d7?! [7... c5] 8. ♜e2 ♙e8 9. c4 c6 10. ♖b3± ♖c8 [10... ♖b6 11. ♖xb6 ab 12. ♙xb8! ♜xb8 13. ♜f4] 11. cd! ♜xd5 [11... cd 12. ♜e5 ♜c6 13. ♜fc1±] 12. ♙g3 ♜d7 13. ♜d2 [13. ♜ac1 ♙f7 (13... ♙h5 14. ♜d2) 14. ♜c3±] 13... ♜7b6 14. h3 ♙f7 15. ♜f3 ♜b4 16. ♜e5 ♜xd3 17. ♖xd3± ♙f6 18. ♖b3 ♜d5 19. ♜ac1 ♙e7? [19... ♙xe5±; 19... a5±] 20. a3 ♙f6 21. ♜c2 ♙xe5 22. ♙xe5 ♖d7 23. ♜c1 ♙g6 24. ♜e1!± [24. ♜d3] 24... f4 25. e4 f3± 26. gf? [26. ♜d3!+-; 26. ed ♙xc2 27. ♖xc2 ed] 26... ♜f4 [26... ♖f7 27. ♜d3 ♖xf3 28. ♖xb7 ♜f6 29. ♜e3 ♖d1 30. ♜e1+-] 27. ♖e3! ♜d5 [27... ♜xh3 28. ♜h2 ♙h5 29. f4 ♙g4 (29... ♜g5 30. fg ♜f3 31. ♖d2+-; 29... ♜xf4 30. ♙xf4 e5 31. de ♖g4 32. ♙g3 ♜f3 33. ♖d4+-] 30. ♖g3 (30. f3) 30... h5 31. f3+-] 28. ♖g5 ♖f7 29. ♜h2!± ♜ad8?? [29... ♜b6 30. f4 ♜d7 31. ♙d6+-] 30. ed! [30. ed ♙xc2 31. de+- (31. de ♖g6 32. ♖xg6 hg 33. e7+-)] [1:0]

4.1. Круппа Ю. — Комаров Д. (Херсон, 1991)

1. ♜xg7!!+- ♜xg7 2. ♖g5 ♜g6 3. fg hg [3... ♖c7? 4. gh; 3... ♖e7? 4. ♖h6 ♙g5 hg 5. ♖h4 ♜g7 6. ♜e5] 4. ♙f4! ♙d7 5. ♙e5 dc 6. h4! [6. ♜d2?! ♖e7 7. ♜g1 c1 ♖! 8. ♜xc1 ♖xa3 9. ♜d2 ♖b2 10. ♜e1 ♖a1=] 6... ♜h2! ♜f7 7. ♖h6! ♜e7 8. ♙xf6 ♜xf6 9. ♖f8 ♙f7 10. ♜g4 ♜f5 11. ♖xf7! ♜xg4 12. ♜e2 [1:0]

4.2. Пономарев Р. — Фрессине Л. (Батуми, 1999)

1. ♜xe6!! [1. ♜xf7? ♜xf7 2. ♜xe6 ♖xe6 3. ♙xe6 ♜xe6] 1... fe 2. ♜xe6 ♖b4 3. a3 ♖a5 4. ♙d2 b4 5. ab ♖f5 6. ♖e2 ♜g8 7. ♜a5! ♖f8 [7... c5 8. dc ♜c8 9. c6+-] 8. ♜d5 ♜d8 [8... ♙xd5 9. ♙xd5 ♜b8 10. ♙c6 ♜d8 11. ♜xa6 ♜gf6 12. b5+-] 9. b5 ♙d6 [9... ab 10. ♖xb5 ♜b8 (10... ♙xd5 11. ♖xd5 ♜c8 12. ♜a8+-) 11. ♜xe7 ♜xe7 12. ♙g5+-] 10. ba ♙c6 11. ♜b4 ♜b8 [11... ♙xb4 12. ♙xb4 ♖xb4? 13. ♜e8#; 11... ♜b8 12. ♜xc6 ♜xc6 13. ♖e4 ♜ge7 14. ♙g5 ♜d7 15. ♙xe7 ♜xe7 16. ♜xd6 cd 17. ♙e6+-] [1:0]

5.1. Воротников В. — Серпер Г. (Москва, 1991)

1. ♜f8! [1. a7? ♜f4 2. ♜h8 ♜a2! 3. ♜h3 (3. ♜f1 ♜xa7 4. ♜xh6 ♜xg4 5. ♜f6 ♜g3 △ g4+) 3... ♜xa7 4. ♜xh6 ♜a3 5. ♜g2 ♜g3! 6. ♜h2 (6. ♜f2 ♜f3 △ ♜g4+) 6... ♜xg4 7. e5 ♜f3! 8. ♜g2 ♜f4 △ ♜f5 9. e6 (9. ♜h7 ♜f5 △ ♜f4+) 9... f5+-] 1... f6 2. ♜e8? [2. ♜h8 △ ♜xa6 3. ♜xh6 ♜f4 (3... ♜xe4 4. ♜g3=) 4. ♜h3=] 2... ♜f4 3. ♜e6 ♜xg4 4. ♜xf6 h5+- 5. e5 ♜a2 6. ♜f1 [6. ♜g1 ♜g3! 7. e6 ♜a1! (7... ♜xa6? 8. e7 ♜a1 9. ♜f1 ♜a8 10. ♜f8=) 8. ♜f1 ♜xa6 9. ♜e1 ♜a8 10. e7 ♜e8 △ ♜f4-f5-f6, ♜e7] 6... h4 7. ♜b6 [7. e6? ♜xa6 8. e7 ♜xf6] 7... h3 8. ♜g1 ♜g3! 9. ♜b3 ♜h4 10. e6 g4 11. e7 h2! [11... g3? 12. ♜b4! ♜g5 13. ♜b1=] 12. ♜h1 g3 [12... g3 13. e8 ♖ ♜a1 14. ♜g2 h1 ♙#] [0:1]

5.2. Григорьев Н.

1. ♜f5!! [1. ♜g7 ♜c4 2. ♜d7 ♜e4! 3. ♜d6 ♜c3 4. ♜d5 ♜d3; 1. ♜f4 g3 2. ♜g4 ♜c3 3. ♜f7 ♜c2 4. ♜g6 ♜d2 5. ♜h5 ♜e2 6. ♜h4 ♜f2 7. ♜h3 ♜f3] 1... g3 2. ♜g5 ♜c3 3. ♜f7 ♜c2 4. ♜g6 ♜d2 5. ♜h5 ♜e2 6. ♜h4! ♜f2 7. ♜h3 ♜f3 8. ♜g4! ♜f8 9. ♜f4 ♜xf4 [½:½]

ЗАНЯТИЕ 2

2.1. Крупна Ю. — Балашов Ю. (Иркутск, 1986)

1. ♖xe5! de 2. ♜e ♖b5 3. ♜c8 [1:0]

2.2. Коскинен — Казанен (Хельсинки, 1967)

1... ♜xb4!! 2. ♖xb4 ♖d2!! 3. ♜xd2 [3. ♜xd2 ab#; 3. ♖xd2 ♖c2#] 3... ♖c2 4. ♜xc2 ab#

3. Юсупов А. — Долматов С. (Вейк-ан-Зее, 1991)

1. d4 ♖f6 2. c4 g6 3. ♖c3 ♖g7 4. e4 d6 5. f3 O-O 6. ♖g5 c5 7. d5 e6 8. ♜d2 ed 9. cd h6 10. ♖e3 ♜e8 11. ♖ge2 h5!? 12. ♖f4 ♖bd7 13. ♖e2 a6 14. ♜c1!? b5 15. b3 ♖e5 16. O-O± ♖d7 [16... b4 17. ♖d1 a5 18. ♖b2 ♖a6±] 17. ♖d3 ♖xd3 18. ♖xd3 b4 [18... ♜b8] 19. ♖d1 ♖b5 20. ♖g5 ♜b8 21. ♖e3± ♖d7 22. ♖c4± ♖e5?! [22... a5 23. f4 ♖xc4=] 23. f4 ♖xc4 [23... ♖g4? 24. h3! ♖xc4 25. bc ♖d4 26. ♖h1±] 24. bc ♖xd3 25. ♜xd3! ♖d4 26. ♖h1 ♖a7! [26... a5?! 27. f5 f6 28. ♖e3 ♖xe3 29. ♜xe3 g5 30. h4—] 27. ♖h4!+— [27. f5 f6! 28. ♖e3 ♖xe3 29. ♜xe3 g5 30. h4 ♖g7∞] 27... f6?! [27... a5 28. f5 a4 (28... ♖h7 29. fg fg 30. ♖f6!) 29. fg fg 30. e5 ♖xe5 31. ♜xg6 ♖g7 32. ♜xh5 △ ♖f6] 28. e5± f5□ 29. e6 a5 30. ♜ce1+— [30. e7 ♜axe7 31. ♖xe7 ♜xe7 32. ♜ce1 ♜e8∞] 30... ♜ee7!! [30... a4?! 31. e7 b3 32. ♜e6 ♖h7 33. ♜fe1! (33. ♜g3 ♖g8 34. e8 ♜ ♜xe8 35. ♜xe8 ♜xe8∞) 33... ba 34. ♜xg6 ♖xg6 (34... ♜axe7 35. ♖xe7 a1 ♜ 36. ♖ge6!!+—) 35. ♜e6 ♖g7 36. ♜g3+—] 31. ♖xe7 ♜xe7 32. ♜b3 ♜e8 △ a4 33. a4 ♜f8 34. g3 ♜f6 35. ♖f3 ♖f8 36. ♖g2 ♖h7 37. h3 [37. e7?! ♜xe7∞] 37... ♖e7 38. ♖d1 ♖g7 39. ♜c2 ♖g8 40. ♖fd3 △ ♖d4 40... ♖b2 41. ♜e2 g5 [41... ♖c3!±] 42. ♖h2! [42. fg ♖xg5 △ ♖e5] 42... g4 43. ♖h1 h4 44. gh±] 43. g4 ♖h4+— 44. ♖f1?! [44. ♖f3! ♜f6 (44... ♖d4?! 45. ♜xd4 cd 46. c5 d3 (46... dc 47. ♜e5+—) 47. ♜xd3 ♜e1 48. ♖f1+—) 45. ♖g3±] 44... ♖d4+— 45. ♜e1? [45. ♖df3 △ ♖d3, ♖g3+—] 45... ♜xe1 46. ♜xe1 h4 47. ♜e2 ♖c3 48. ♖g2= ♖b8! [48... ♖xg2?? 49. ♖xg2 ♖e1 50. ♖f3 ♖g3 51. ♜e3+—] 49. ♖g1 [49. ♖g5 b3 50. ♜xc3 b2 51. ♖g1 b1 ♜ 52. ♜xb1 ♜xb1 53. ♜c2 ♖b4 54. ♖g2 ♜xa4 55. ♖g7 ♖e8 56. ♖d7 ♜xc4 57. ♖xd6 ♖d4=] 49... ♖d4 50. ♖b1 ♖g8 [50... ♖f2!]=] 51. ♖db3 [51. ♖f1 ♖b8=] 51... ♖f2! 52. ♖f1 ♖g3 53. ♖h1 ♖g7 54. ♖b2 ♖g8 55. ♖b3 ♖g7 56. ♖b2 ♖g8 57. ♖bb1 ♖g7 58. ♖f3 ♖g8 59. ♖bf1 ♖g7 60. ♜e3 ♖g8 [½:½]

4.1. Каспаров Г. — Шорт Н. (Цюрих, 2001)

1. ♖h6!! gh 2. ♜d2! f5 3. ef ♖d8 4. ♜xh6 ♖a7 5. ♖g5 ♜xb5 6. f7 ♖xf7 7. ♖xf7 [1:0]

4.2. ГИДРА — Адамс М. (Лондон, 2005)

1. ♖a6!! ♜b7 2. ♖d6 ♖e7 [2... de 3. ♖xh6!! gh 4. ♜d2+— ♖h7 5. ♜xh6 f6 6. ♖ed1] 3. ♖xh6! (3... ♖xd6 4. ♖xg7 ♖e7 5. ♖xf6 ♖xf6 6. ♜g4 ♖h7 7. ♜e3) [1:0]

5.1. Полгар Ю. — Шорт Н. (Монако, 1993)

1... ♜e7?? [1... ♖b7=] 2. h6! ♖f7 [2... ♖xh6 3. ♖xf6+—] 3. g5!! fg 4. ♖d8! [1:0]

5.2. Веник (1925)

1. d7 ♖d5 2. ♖g2 ♖c2 3. ♖f3 ♖d3 4. ♖f4 ♖d4 5. ♜c7! ♖d3! 6. ♖b7! ♖d4! 7. ♖a7! ♖d3! [7... ♖d6 8. ♖f5 ♖d5 9. ♜c7! ♖d4 10. ♜c1 ♖e3 11. ♖e1 ♖d2 12. ♖e7] 8. ♜c7 ♖d4 9. ♜c1 [1:0]

ЗАНЯТИЕ 3

2.1. Илле — Голдвелл (1978)

1... ♜xd4! 2. ed [2. ♖ae1 ♖de4+—] 2... ♜d2+— [0:1]

2.2. Медина — Ульман В. (1992)

1... $\bar{c}1!$ 2. $\bar{c}x2$ $\bar{c}8$ 3. $\bar{b}6$ $\bar{a}8$ 4. $\bar{b}3$ $\bar{b}8$ [0:1]

3. Карпов А. — Шорт Н. (Линарес, 1992)

1. d4 f5 2. g3 $\bar{d}f6$ 3. $\bar{g}2$ e6 4. $\bar{d}h3!$? $\bar{e}7$ 5. O-O O-O 6. c4 d6 7. $\bar{d}c3$ $\bar{c}e8$ 8. $\bar{d}f4\pm$ [8. e4!? fe 9. $\bar{d}xe4$ $\bar{d}xe4$ (9... e5 10. de $\bar{d}xe4$ 11. $\bar{c}d5\pm$) 10. $\bar{d}xe4$ e5 11. $\bar{d}g5$ $\bar{d}xg5$ 12. $\bar{d}xg5$ $\bar{d}c6\pm$] 8... g5?! [8... $\bar{d}c6$ 9. d5 ed 10. $\bar{d}cxd5\pm$; $\bar{d}8$ ... e5 9. de (9. $\bar{d}fd5$) 9... de 10. $\bar{d}fd5$ $\bar{d}d8\pm$; 8... $\bar{d}d8$; 8... c6] 9. $\bar{d}d3$ $\bar{c}g6$ 10. f4! $\pm$ h6 [10... g4?! 11. d5 $\pm$] 11. d5! $\bar{d}a6$ [11... ed! 12. cd $\bar{d}a6$] 12. b4! ed [12... e5 13. fe?! (13. b5! $\bar{d}b8$ (13... $\bar{d}c5$ 14. $\bar{d}xc5$ dc 15. fe $\bar{d}g4$ 16. e6 $\bar{d}f6$ 17. $\bar{c}e1$!) 14. fe de 15. $\bar{d}xe5$ $\bar{c}g7$ 16. $\bar{d}b2\pm$] 13... de 14. $\bar{d}xe5$ $\bar{c}g7\infty$; 12... $\bar{d}e4$ 13. $\bar{d}xe4$ fe 14. $\bar{d}f2$ ed 15. cd $\bar{d}f5$ 16. g4+-] 13. $\bar{d}xd5$ [13. cd $\pm$] 13... $\bar{d}xd5$ 14. $\bar{d}xd5$! [14. cd $\pm$] 14... $\bar{d}h7$ 15. b5! $\bar{d}c5$ 16. $\bar{d}xc5$ dc 17. $\bar{c}c2$ [17. $\bar{b}b1!$? $\bar{d}e6$ 18. $\bar{d}xb7$ $\bar{a}ab8$ (18... $\bar{a}ad8=$)] 17... a6 [17... c6 18. bc bc 19. $\bar{d}g2\pm$] 18. a4! [18. $\bar{d}b2$ gf!] 18... $\bar{b}b8$ [18... ab 19. cb $\bar{b}b8$ (19... c6 20. bc bc 21. $\bar{d}c4\pm$) 20. a5 $\pm$] 19. fg!? hg 20. $\bar{a}a3\pm$ c6 [20... $\bar{d}e6$ 21. $\bar{d}xe6$ $\bar{c}xe6$ 22. $\bar{a}e3$ $\bar{c}f6$ 23. g4+-] 21. $\bar{d}g2$ [21. bc bc 22. $\bar{d}g2$ $\bar{d}f6=$] 21... $\bar{d}f6$ [21... cb 22. ab (22. g4!+-) 22... ab 23. cb $\bar{c}b6$ 24. g4 c4 25. $\bar{d}h1$ $\bar{d}xa3$ (25... $\bar{c}xb5$ 26. gf $\bar{d}xf5$ 27. $\bar{d}e4$ +-) 26. $\bar{d}xa3$ $\bar{f}f7$ 27. gf $\bar{c}xb5$ 28. f6 $\bar{d}h6$ 29. h4+-; 21... $\bar{d}e6$ 22. e4 $\pm$ (22. $\bar{a}e3!$)] 22. $\bar{d}e3$ [22. e4!? $\bar{d}d4$ 23. $\bar{d}h1$ $\bar{d}g8$ 24. $\bar{a}af3\pm$; 22. g4 $\bar{d}d4$ 23. e3 (a) 23. $\bar{d}h1$ $\bar{d}g7$ 24. $\bar{a}h3$ (24. gf? $\bar{d}xf5$ 25. e4? $\bar{d}xe4$!) 24... f4 25. $\bar{d}e4$ $\bar{d}xg4$!? (25... $\bar{c}f6$) 26. $\bar{d}xg6$ $\bar{d}hx3$] 23... $\bar{d}e5$ 24. $\bar{d}e4$ $\bar{d}g7$ 25. gf $\bar{c}f6\pm$] 22... $\bar{d}d4$ 23. $\bar{d}xd4$ cd 24. e3 de 25. $\bar{a}xe3$ $\bar{d}e6$ 26. g4 $\bar{a}be8$ [26... $\bar{a}bc8$ 27. $\bar{c}e2$ $\bar{a}ce8$ 28. bc bc 29. $\bar{d}xc6$ +-] 27. bc bc 28. c5!+- [28. gf? $\bar{a}xf5$ 29. $\bar{d}e4$ $\bar{a}xf1$ 30. $\bar{d}xf1$ $\bar{a}f8$ 31. $\bar{d}g1$ $\bar{d}f5=$; 28. $\bar{d}xc6$ $\bar{a}c8$ 29. gf $\bar{d}xf5$ 30. $\bar{a}xf5$ $\bar{a}xc6$ 31. $\bar{a}h3$ $\bar{d}g8$ (31... $\bar{d}g7$ 32. $\bar{c}b2$ $\bar{a}cf6$ 33. $\bar{a}xf6$ $\bar{c}xf6$ 34. $\bar{c}xf6$ $\bar{a}xf6$ 35. c5+-) 32. $\bar{a}xf8$ $\bar{d}xf8$ 33. $\bar{c}b2$ +-; 28. $\bar{a}fe1$ $\bar{d}d7$ (28... $\bar{d}f7$)] 28... $\bar{c}f6$ [28... $\bar{d}g7$ 29. $\bar{d}xc6$ $\bar{a}d8$ 30. $\bar{d}g2$ +-; 28... $\bar{d}d7$ 29. $\bar{a}xe8$ (29. $\bar{a}d3$; 29. $\bar{a}d3\pm$) 29... $\bar{a}xe8$ 30. gf $\bar{c}f6$ 31. $\bar{c}d3$ +-; 28... $\bar{a}c8$ 29. $\bar{c}e2$ $\bar{d}d5$ 30. $\bar{d}xd5$ cd 31. $\bar{a}e6$ +-] 29. $\bar{d}xc6$ +- $\bar{b}b8$ [29... $\bar{c}d4$ 30. $\bar{c}c3$ $\bar{c}xg4$ 31. $\bar{a}g3$] 30. gf $\bar{d}f7$ [30... $\bar{d}xf5$ 31. $\bar{a}xf5$ $\bar{c}xf5$ 32. $\bar{d}e4$] 31. $\bar{d}g2$ $\bar{b}b2$ 32. $\bar{c}c3$ $\bar{c}xc3$ 33. $\bar{a}xc3$ $\bar{a}d8$ 34. c6 $\bar{a}dd2$ 35. $\bar{d}e4$ $\bar{a}e2$ 36. c7 $\bar{a}xe4$ 37. c8 $\bar{c}$ [1:0]

4.1. Георгиев В. — Эльянов П. (Женева, 2004)

1... $\bar{c}d5!!$ $\bar{a} \Delta$ 2. $\bar{d}c7?$ [2. $\bar{d}xf4$ $\bar{c}xd3$ +-; 2. $\bar{c}b3$ $\bar{d}xg3$ 3. $\bar{d}g1$ $\bar{c}g5$ +-] 2... $\bar{d}xg3!$ 3. hg $\bar{c}h5$ 4. $\bar{d}g1$ fg+- Вариант

4.2. Галлямова А. — Корчной В. (Амстердам, 2001)

1. $\bar{a}xe6!$ fe 2. $\bar{c}g7?$ [2. $\bar{a}c7!$ $\bar{d}d6$ 3. $\bar{a}c6!!$ $\bar{d}xc6$ (3... bc 4. $\bar{c}d8$ $\bar{d}e5$ 5. $\bar{c}b8$ $\bar{d}f6$ 6. $\bar{c}f8=$) 4. $\bar{c}c8$ $\bar{d}d6$ (4... $\bar{d}b6$ 5. $\bar{c}d8$ $\bar{d}c6$ 6. $\bar{c}c8=$) 5. $\bar{c}d8$ $\bar{d}e5$ 6. $\bar{c}b8!$ $\bar{d}f6$ (6... $\bar{d}d4?$? 7. $\bar{c}xa7$ +-) 7. $\bar{c}f8=$] 2... $\bar{a}f7$ 3. $\bar{c}xg5$ [3. $\bar{a}c7$ $\bar{d}d6$ +-] 3... $\bar{d}d7$ 4. $\bar{a}xe1$ $\bar{c}xe1$ 5. $\bar{d}g1$ a6 6. h4 d4 7. b5 d3+-

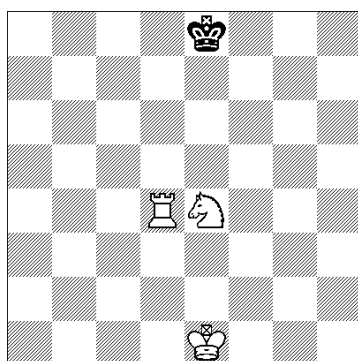
5.1. Флегер — Вестеринен Х. (Линарес, 1992)

1. $\bar{a}a7!$ $\bar{a}c1$ 2. $\bar{a}c7$ $\bar{a}c2$ 3. $\bar{d}b6$ +- $\bar{a}b2$ 4. $\bar{d}c6$ $\bar{b}b1$ 5. c5 $\bar{a}c1$ 6. $\bar{a}h7$ $\bar{a}c2$ 7. $\bar{d}b6$ $\bar{d}d5$ 8. $\bar{a}h5$ $\bar{d}e6$ 9. c6 $\bar{d}d6$ 10. $\bar{a}h6$ $\bar{d}e7$ 11. $\bar{a}h7$ $\bar{d}d6$ 12. $\bar{a}d7$ $\bar{d}e6$ 13. $\bar{a}d1$ [1:0]

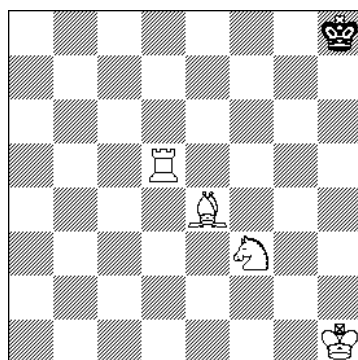
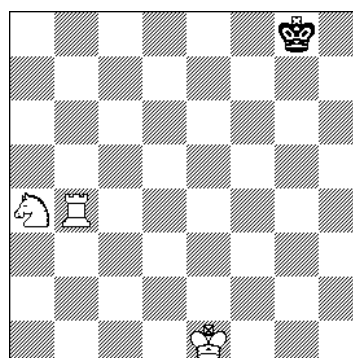
5.2. Власенко В. (1988)

1. $\bar{d}c2$ $\bar{a}h3$ 2. $\bar{a}h8$ $\bar{d}h2$ 3. h7 $\bar{a}h6$ 4. $\bar{d}b1!!$ [4. $\bar{d}xb2?$ $\bar{b}b6$ 5. $\bar{d}c3$ $\bar{b}b7$ 6. $\bar{d}d4$ $\bar{d}h3$ 7. f4 $\bar{d}h4$ 8. f5 $\bar{d}h5$ 9. $\bar{a}f8$ $\bar{a}hx7$ 10. $\bar{d}e5$ $\bar{a}a7$ 11. $\bar{d}f6$ $\bar{a}a6$ 12. $\bar{d}g7$ $\bar{d}g5$ 13. f6 $\bar{b}b6$ 14. f7 $\bar{a}g6$] 4... $\bar{d}h3$ 5. f4 $\bar{d}h4$ 6. f5 $\bar{d}h5$ 7. f6 $\bar{d}g6$ 8. $\bar{a}g8$ $\bar{d}hx7$ 9. f7 $\bar{a}h1$ 10. $\bar{d}xb2$ $\bar{a}f1$ 11. f8 $\bar{a}!$ [11. f8 $\bar{c}?$ $\bar{b}b1$ 12. $\bar{d}xb1$] [1:0]

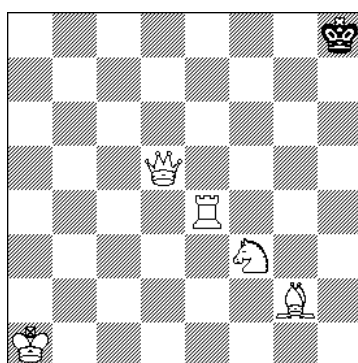
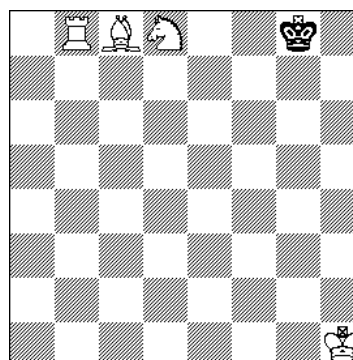
Pracovní list propočet variant a mentální cvičení 8

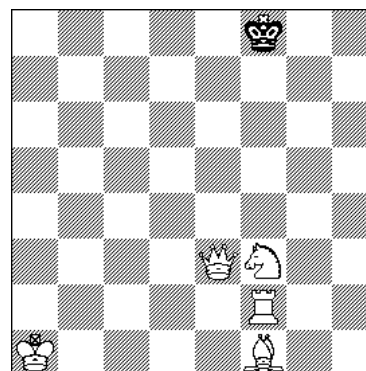
1. Nc5 Kf8
2. Rd6 Ke8
3. Ne4 Kf8
4. Nc5 Kg8
5. Rb6 Kh8
6. Na4 Kg8
7. **Rb4**
- *

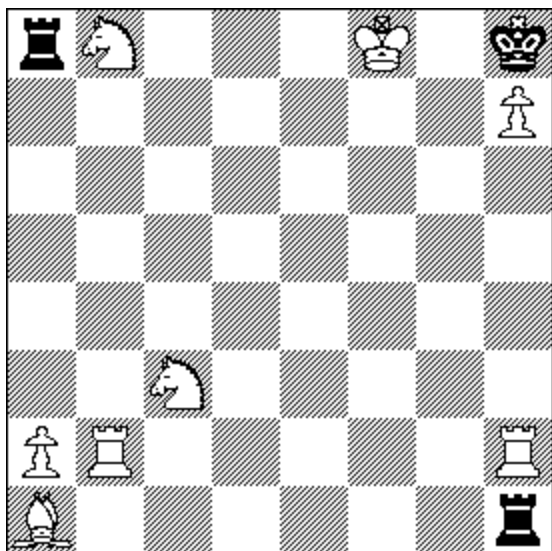

1. Rd6 Kg8
2. Ne5 Kh8
3. Bf5 Kg8
4. Nf7 Kf8
5. Bc8 Kg8
6. Rb6 Kf8
7. Rb8 Kg8
8. **Nd8**
- *

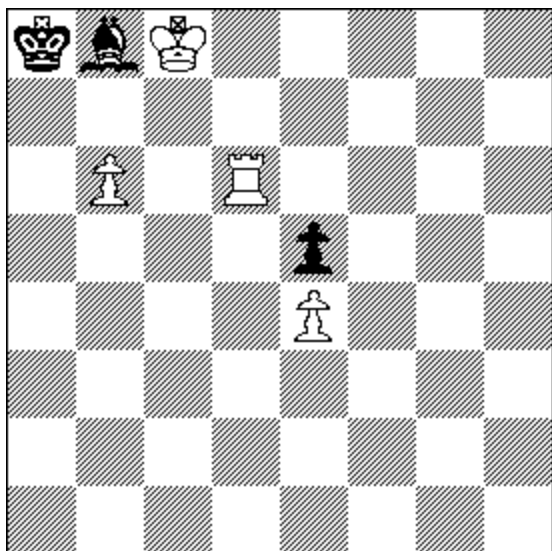

1. Re2 Kg7
2. Nh4 Kf8
3. Qg5 Kf7
4. Bh3 Kf8
5. Rh2 Kf7
6. Nf3 Kf8
7. Bf1 Kf7
8. Rf2 Kf8
9. **Qe3**
- *

Když já udělám to, tak on udělá to

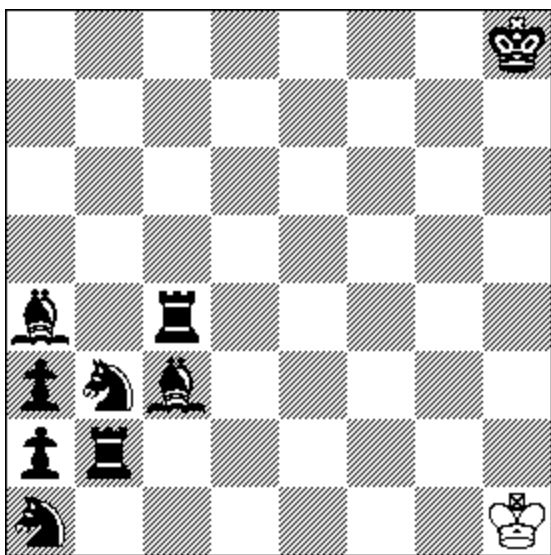
Když já udělám to, tak on udělá to

Dvanácka 1

Cvičení k rozvoji mentálních schopností šachisty. Pohyb figur bez použití šachovnice.

Úkol: Přemístí jezdce z a1 na b2. Cvičení prováděj zpaměti. Smyslem řešení je nalézt nejmenší počet tahů, které jsou k přemístění nutné.

Ja1 –b2

Řešení

